

Til Kultur- og likestillingsdepartementet

Oslo, 1. februar 2023

Takk for invitasjon til å gi innspill til:

Strategi for kulturfrivilligheten.

Kulturalliansen tar utgangspunkt i at målet for strategien er at alle – barn og voksne, i by og land, etnisk norsk eller delt tilhørighet, funksjonshemmet eller ikke – skal ha tilgang til kulturaktiviteter der de bor og ferdes naturlig. Kulturglede er en verdi for alle, og øker livskvaliteten gjennom hele livet. Men kulturgleden må finne sted. For barn og unge betyr det ofte skolen, for voksne kan det bety kirke, grendehus, bibliotek, kulturhus og andre bygg i nærmiljøet. I motsetning til idretten krever ikke kulturfrivilligheten egne bygg og anlegg for hver type aktivitet, vi ønsker tilgang til egnede og tilpassede og tilgjengelige lokaler der vi allerede ferdes.

For Kulturalliansen blir det derfor viktig at strategien peker på hva som skal til for at dette målet blir nådd:

1. Tilgang til egnede lokaler for det kulturuttrykket som tilbys og utøves
2. Forutsigbare og rettferdige tilskuddsordninger for arenaer, drift og aktivitet
3. Tilrettelegging for inkluderende rekruttering, også gjennom læring, både for å komme tilbake etter pandemien og for å nå fram til de som har løsest tilknytning til dagens aktiviteter
4. Systematisk medvirkning i utforming av regelverk, tiltak og tilskudd, slik at virkemidlene oppfattes som rettferdige, og resultatet blir synlig og målbart i forhold til formålene.
5. Tiltak for å bygge ned hindringer for samarbeid mellom profesjonelle og frivillige aktører, mellom ulike kommuner, mellom ulike kulturuttrykk, slik at dagens gode, rike samarbeid møter færre hindringer
6. En god innretning på Regionale kulturfond
7. Gjennomføring av kulturløftet slik at kultur utgjør en prosent av statsbudsjettet

Kulturalliansen opplever at disse målene samsvarer med målene Kulturdepartement og politisk ledelse har signalisert for strategien. Våre innspill vil stort sett følge oppsettet fra invitasjonen, med avsnitt om utfordringer, muligheter og forslag til strategien. Dette gjelder også innretning for Regionale kulturfond. Og i kulturfrivilligheten som andre steder henger alt sammen med alt. Ulike satsingsområder er gjensidig avhengig av hverandre, og griper inn i hverandre. Vi har derfor samlet alle våre forslag til tiltak, endringer, tilskudd, regelverk og lover i et eget avsnitt på slutten.

1. Tilgang til egnede lokaler for det kulturuttrykket som tilbys og utøves

Utfordringer:

Det aller meste av kulturfrivilligheten øver, produserer og framfører hovedsaklig i tre typer bygg; skolebygg, organisasjonseide bygg, som grendehus og kirkebygg, og kommunale kulturbygg. Majoriteten av disse mottar offentlige tilskudd, eller er under offentlig styring. Det er dermed naturlig å se på hvilke justeringer som kan gjøres innen miksen av offentlige virkemidler. Men siden en ganske stor andel er bygg som eies av frivillige organisasjoner, har også deres økonomi og deres tilgang til tilskuddsordninger betydning for lokalene de eier. Skolene er i tillegg til å være konkrete arenaer også en arena for inkludering, og bør i enda større grad fasilitere kontakt med det frivillige kulturliv for å sikre at alle barn blir invitert inn.

Oppsummert har frivilligheten hovedsakelig to utfordringer hva gjelder lokaler:

Tilgang på lokaler til øving og framføring

Lokaler som er akustisk og praktisk egnet ulike kulturuttrykk

Tilgang:

Utfordringene på dette feltet er godt beskrevet av mange organisasjoner i innspills møtene:

- Tilgang til skoler på kvelds- og helgetid
- Tilgang til kommunale kulturhus
- Tilgang til grendehus som drives av frivillige
- Tilgang til lokaler også for voksne (seniordans, demenskor, samt korps, kor og orkestre med deltaker i mange aldre

Egnethet:

Siden 2015 har mesteparten av overskuddet fra spillemidlene blitt fordelt til idrettsformål. Dette har vært en villet politikk, for å oppnå idrettspolitiske mål. Det har betydd av tilskudd til kulturarenaer er begrenset. Når Kulturdepartementet i tillegg har finansiert stadig flere formål over den andelen som fremdeles går til kulturformål, betyr dette kraftige kutt i avsetninger til å forbedre og bygge nye arenaer. Tilskuddene gjør at etterslep på utbedring og nybygg bare øker, og selv om enkelte kommuner lykkes i å finansiere kulturhus som både huser profesjonelt og frivillig kulturliv, dekkes ikke behovet. Ettersom hver fylkeskommune har sine egne – til dels kompliserte – systemer for kriterier og søknadsbehandling har det blitt stadig vanskeligere for både kommuner og frivillighet å tilby egnede lokaler for øving og framføring. Kulturalliansens analyse fra 25 kartlagte kommuner, sammen med NMRs akustikkmålinger, viser at 4 av 5 musikkaktiviteter gjennomføres i uegnede lokaler. Vi har mindre eksakte mål for teater, husflid, dans etc., men eksempler som 25 vevstoler i et bomberom i Buskerud viser klart at kulturfrivilligheten ikke har gode arbeidsvilkår. Dette går ut over rekruttering, trivsel, helse og kvalitet.

Vi viser også til innspill fra Norsk musikkråd til denne delen av strategien:

«For å imøtekomme dagens behov og løfte feltet, må den nye satsingen på egnede lokaler: Nedfelles i lovverk og forskrifter for å sikre reell utvikling, medvirkning og tilgang over hele landet Det må følge økonomiske midler med satsingen»

Skolen som inkluderings-arena og inngang til frivilligheten

Utfordringer

Det er viktig å se helhetlig på situasjonen for barn, unge og voksne som ikke føler at de får tilbud om deltakelse i kulturaktiviteter. Tradisjonelt har barn møtt kulturfrivilligheten på skolen, ved at de får tilbud om deltakelse i korps, kor, teater og liknende gjennom informasjon på skolen. Dette kan være både fra lærere, fra andre elever og fra foreldre som er tillitsvalgte i lagene. I dag er det stor ulikhet på dette området. Noen skoler ser frivilligheten – både kultur og idrett – som en berikelse og utvidelse av sin oppgave, og ønsker frivilligheten velkommen i undervisning, i skolefritidsordninger og på skolens arenaer. Andre skoler ser frivilligheten som en inntrenger, som skaper uforutsigbarhet og som skaper merarbeid med sine aktiviteter og sin informasjon. Mange skoler mangler kompetanse om kulturfrivilligheten, og ser ikke verdien av at barna møter denne som en integrert del av sin hverdag. Kompetanse i skolefritidsordningen kan være av stor betydning for at alle barn føler at kulturaktiviteter er noe det er naturlig å delta på. Kulturalliansen mener at skolen som inkluderings-arena også utenfor pensum, er avgjørende for at alle skal inkluderes og for at aktivitetene blir tilpasset alle barn og unge. Nedstenging under pandemien rammet kulturfrivilligheten hardt, også fordi mange skoler stengte sine lokaler for øvelser, av frykt for å bryte regler for smittevern.

Muligheter

Nesten alle kulturaktiviteter for barn og unge driftes av foreldre. Disse er oftest på jobb i skoletiden, og kan derfor ikke alltid være det nødvendige bindeleddet mellom barnas skoletid og fritid. Dette gir skolefritidsordningene en nøkkelrolle for å fasilitere mellom disse og bygge ned barrierer for barnas deltakelse.

Mange kommunale bygg egner seg for ulike kulturaktiviteter, og bør åpnes for bruk utenom normal arbeids- og åpningstid. Dette kan være kulturbygg og skoler, men også andre kommunale bygg, som biblioteker, museer og frivillighetsentraler. Det er her voksne og barn ferdes i det daglige, noe som senker terskelen for deltakelse når aktivitetene foregår her. Kulturalliansen etterlyser tillit til det frivillige kulturlivet og vår ansvarlighet, fra kommunale etater og skoler. Det er kommunens egne innbyggere som lager den levende lokalkulturen.

Forslag til tiltak i strategien:

- Kulturlov: Bestemmelser om at kommunen må ha en plan for kulturarenaer og andre arenaer som kulturlivet bruker, med prioritering av framtidig innsats basert på kulturlivets behov i kommunen. Planen skal utvikles i samarbeid med det frivillige kulturlivet, og basere seg på standarder for egnede arenaer for de ulike kulturuttrykkene.
- Der det søkes statlige tilskudd skal tiltaket være forankret i kommunal plan for kulturarenaer

- Der det søkes statlige tilskudd må det komme klart fram hvilke kulturuttrykk arenaen skal bli bedre egnet for
- Frivilligheten sikres tilgang til kommunens lokaler, og at kommunen har oversikt over hva deres lokaler er egnet til, dette gjelder både skoler, kulturhus og andre arenaer kommunen eier
- Krav til at kommunale kulturhus gir en viss andel tid til kulturfrivilligheten, og at inntjeningskrav må tilpasses dette.
- Finansiering av egnede kulturarenaer må bli neste prioritet når spillemidler fordeles, slik idrettsarenaer nå har vært prioritert i en del år
- Momskompensasjon til kulturarenaer må innføres på like linje som til idrettsbygg

2. Forutsigbare og rettferdige tilskuddsordninger for drift og aktivitet

Kulturfrivillighetens bidrag til samfunnet er i utgangspunktet nettopp frivillighet. Frivillig innsats og deltakelse er grunnpilaren i virksomheten. I tillegg bidrar deltakere med medlemskontingent og deltakeravgifter, men dette er ikke tilstrekkelig til å sikre god drift, organisasjonsstruktur eller gode vilkår for aktivitetene.

Offentlige bidrag er derfor avgjørende for det frivillige kulturlivets eksistens. Det er offentlige tilskudd og tilrettelegging som gjør at det frivillige kulturlivet kan være for alle, og danne grunnmuren for hele det norske kulturlivet. For kulturfeltet har finansieringen blitt stadig dårligere, noe som spesielt merkes etter pandemi og nedstenging, når vi aller mest hadde trengt ekstra ressurser til gjenoppbygging av aktiviteter og organisasjoner. Effekten av forutsigbare rammer for drift ser man ikke bare i kvalitet på tilbud, men også – som fersk forskning viser, for eksempel bedre arbeid med inkludering og rekruttering.

Lyspunktet i feltet er momskompensasjon, som er blitt gradvis økt, og som vi nå forventer blir regelstyrt. Dette er viktige midler, også fordi de ikke er bundet opp i prosjekter, og letter organisasjonenes arbeid med langsiktig utvikling og rekruttering.

Også de ulike Frifond-ordningene (for barn og ungdom) har fått økninger i tilskuddene, og blir godt forvaltet av paraplyorganisasjonene på feltet.

Utfordringer:

Generelt vil vi peke på at vilkårene for kulturfrivilligheten er vesentlig svekket over en lang periode:

- Drifts- og aktivitetstilskudd er knapt indeksregulert
- Midler til arenaer er kraftig redusert
- Voksenopplæringsmidler er redusert
- Driftstilskudd er ikke indeksregulert
- Kulturandelen av overskuddet fra Norsk Tipping er blitt en salderingspost for Kulturdepartementet. Her må det ryddes: Formål med midlene må fastsettes, en forskrift må på plass for å sikre at midlene går til å stimulere det frivillige kulturlivet, først og fremst mer egnede arenaer.
- Tilskudd til regionale kulturarenaer er kuttet med to tredjedeler i løpet av de siste årene. Beløpet som er kuttet, pluss økningen i den samlede kulturandelene, er blitt kalt overskuddsmidler og er fritt disponert av departementet, delvis til formål fjernt fra kulturfrivilligheten. Statsråden har flere ganger lovet at dette er en praksis som hører fortiden til, og vi forventer at dette blir realisert. Tilskuddet til regionale kulturarenaer må igjen økes, slik at dette, sammen med midler til egnede arenaer over Kulturrom, blir den største posten på kulturandelen av spillemidlene.

Tilskudd til drift og aktivitet som forvaltes av ulike aktører.

Kulturdirektoratet har en nøkkelposisjon for tilskudd til mange organisasjoner på kulturfeltet. Forvaltning av disse tilskuddene har vært omdiskutert og har vært endret flere ganger. Ankepunkt ved dagens forvaltning har vært mangel på kompetanse om kulturfrivilligheten, mangel på systematisk medvirkning og mangel på regelverk og konsekvent fordeling av midlene. Kulturalliansen mener at tilskuddene til både drift og aktiviteter må følge regelverk med klare målsetninger som oppfattes som rettferdige av feltet. Forvalter må kjenne sektoren, og i den grad hen utøver skjønn, må forvalter ha et faglig råd med representanter fra feltet til å rådføre seg med.

Kulturalliansen liker store, brede, generelle ordninger, der alle har like muligheter til å søke tilskudd, og alle blir behandlet likt:

Voksenopplæringsloven gir tilskudd til lærings og øvelser, noe som både er en nødvendig forutsetning for alle kulturuttrykk, og et signal om verdien av en trygg læringsarena. Loven har også et fint fokus på behovet for et sted å utøve aktiviteten, og knytter skolens oppgave sammen med kulturaktivitetene. Kulturalliansen mener at dette viktige tilskuddet har betydning langt utover det dagens offentlige diskusjon om feltet vektlegger. Tilskuddet har i dag en ubyråkratisk innretning, og når fram til de aller fleste av våre lokallag. Tilskuddet bidrar til å senke terskelen for deltakelse, og med tilretteleggingstilskuddet som en ekstra stimulans, kan studieforbundene bidra til inkludering og deltakelse i kulturfrivilligheten. De vil også kunne håndtere andre inkluderingstilskudd uten ekstra byråkrati, som tilskudd for å inkludere flyktninger og Tilskuddsordning for inkludering i kulturliv.

Tilskudd til ulike kulturuttrykk:

Vi viser til innspill fra blant annet Frilynt Norge, som har en god beskrivelse av utfordringer på feltet amatørteater og spel.

Tilskudd til kulturarenaer

Hele frivilligheten er avhengig av støtte til organisasjoner og aktiviteter. Kulturfrivilligheten er i tillegg avhengig av egnede arenaer for de ulike kulturuttrykkene. De siste årene har vi rettet fokus mot dette, og ser i dag at behovet er mer anerkjent og både offentlighet og offentlige myndigheter ser verdien i at våre arenaer bidrar til trivsel og kvalitet, istedenfor mistrivsel og dårlige arbeidskår.

Tilskuddene Desentralisert ordning for kulturarenaer, samt Kulturrom, utstyrsordning, instrumentfond etc., går til gode tiltak for bedre kulturarenaer, men også til bedre sikkerhet og universell utforming av eldre bygg. Begge ordningene er underfinansiert, og rutiner for utforming av regelverk og selve tildelingene må gjennomgås med tanke på medvirkning fra feltet.

Kulturandelen av overskuddet fra Norsk Tipping ble kraftig redusert, for å gi plass for en satsing på idretts-arenaer. Denne vektleggingen har gitt gode resultater for idretten, men det er nå på tide at vekten igjen blir likt fordelt mellom idrett, kultur og andre gode formål. Kulturalliansen utfordrer Kulturdepartementet til å se hvilket løft satsingen har gitt for idretten, og se for seg hvilket løft en tilsvarende vektlegging av kulturarenaer kan gjøre for dette feltet.

Kulturandelen av overskuddet fra Norsk Tipping er i økende grad disponert til ymse kulturformål, for å saldere Kulturdepartementets budsjett. Kulturalliansen krever en opprydding denne posten, slik at spillemidler til kultur forbeholdes det frivillige kulturliv, i hovedsak egnede kulturarenaer, sammen med tilskudd til Frifond og den kulturelle skolesekken.

Forslag til tiltak i strategien:

- Kulturens andel av spillemidlene må formåls- og forskriftsfestes
- Fordeling av spillemidler gjøres i medvirkning fra det frivillige kulturliv
- Kulturens andel av spillemidlene må forbeholdes tiltak som stimulerer det frivillige kulturlivet, spesielt arbeidet for mer egnede lokaler
- Kulturens andel av spillemidlene må økes
- Momskompensasjon og Frifond er enkle, ubyråkratiske ordninger som fungerer godt
- Momskompensasjon til kulturarenaer må innføres på like linje som til idrettsbygg
- Statlige tilskudd må så langt det er mulig samles i brede ordninger der det er lett å søke, og forvaltes av frivillighetens paraplyorganisasjoner
- Driftsmidler bør fordeles etter klare, rettferdige regler basert på demokratisk oppslutning og utbredelse
- Det bør settes av midler til videreutvikling av den offentlige kompetansen på hva som er egnede lokaler. Gjerne gjennom en veileder for gode standarder for ulike kulturuttrykk
- Både Kulturroms tilskuddsordninger og Desentralisert tilskudd til kulturarenaer må gjennomgås for å sikre medvirkning i utforming av regelverk og tildeling av tilskudd.

3. Tilrettelegging for inkluderende rekruttering, både for å komme tilbake etter pandemien og for å nå fram til de som har løsest tilknytning til dagens aktiviteter

Inkluderende rekruttering gjennom læring og kompetanse

Utfordringer

Kulturfrivilligheten er i stor grad tilgjengelig og åpen. Det er likevel slik at grupper som tradisjonelt har vært godt representert, også er det i dag. Dette har nok sammenheng med at rekruttering har foregått uformelt og uten gjennomtenkte planer. Slik når man best fram til de som likner deltakerne man allerede har. Dagens frivillighet er i endring, og mange føler mindre tilhørighet til organisasjonen som tilbyr aktivitetene, enn tidligere. Det betyr at tilbudet i seg selv må spisses og formidles på en mer aktiv måte enn tidligere. Informasjon om aktivitetene må være mer tilgjengelig, terskelen for nye deltakere må være lavere, og organisasjonene må være mer bevisst på å framheve det vi nå vet er suksessfaktorer for rekruttering, som tilbud om læring og kompetanse, og mulighet til å medvirke og bestemme over aktivitetene.

Muligheter

Kulturfrivilligheten er en av de største uformelle læringsarenaene våre. Opplæring er et gode mange deltakere legger vekt på. Voksenopplæringstilskuddet er et godt eksempel på tilskudd som både styrker forutsetningene for gode læringsarenaer, og gir verdi til kulturfrivillighetens aktiviteter. Voksenopplæringstilskudd senker terskelen for deltakelse og er et verktøy for inkluderende rekruttering. Studieforbundene som forvalter tilskuddet, har informasjon om og kontakt med de aller fleste lokallag i kulturfrivilligheten. I sine systemer fordeler de tilskudd direkte til nærmere 10.000 lokallag. De forvalter også tilretteleggingstilskudd til kurs og øvelser som er tilrettelagt for ulike særskilte behov. De kan enkelt og ubyråkratisk være en god forvalter av ulike inkluderings- og stimulerings-tilskudd, der departement og politisk ledelse vil gjøre en særskilt innsats, for flyktninger, for nye deltakere, på ulike kompetanse-områder etc.

Forslag til strategien

- Styrke bevilgninger til voksenopplæring
- Lempe på krav til rapportering og registrering for opplæringstilskuddet, i nært samarbeid med studieforbund som hører inn under Kulturdepartementet
- Lette dokumentasjonskrav for tilretteleggingstilskuddet, som styrker tilgang til læring for svake grupper.
- Vurdere om studieforbundene skal være forvaltere av ulike inkluderings-tilskudd
- Gjennomføre evaluering av delingen av studieforbundsordningen
- Stimulere til at frivilligheten får en plass i skolefritidsordninger, slik at fellesskolens trygge arena blir en introduksjon til kulturfrivilligheten

4. Systematisk medvirkning i utforming av regelverk, tiltak og tilskudd, slik at virkemidlene oppfattes som rettferdige, og resultatet blir synlig og målbart i forhold til formålene.

Utfordringer:

Det har i liten grad vært systematisk medvirkning i utforming og forvaltning av tiltak og tilskudd. Tilskudd gjennom Kulturdirektoratet har vært utformet og forvaltet uten innsyn i saksbehandlingen. Andre tilskudd forvaltes av paraplyer på feltet, uten av den grunn å ha ivare tatt systematisk medvirkning av organisasjonene som mottar tilskuddene de forvalter. Kommunale bygg og anlegg bygges uten at kulturfrivilligheten er med – selv der kommunen selv mener de har bygget for våre aktiviteter.

Muligheter:

Ved å ta kulturfrivilligheten med på utforming av regelverk, tiltak og tilskudd sikrer man omforent forankring, men også bedre kvalitet og treffsikkerhet for tiltakene.

Kulturalliansen støtter innspill fra Norges musikkorps forbund: «*NMF ønsker **Kulturråd i alle kommuner som er høringsinstans og veileder for kommunene i saker som vedrører det lokale frivillige kulturlivet, på lik linje som kommunale idrettsråd. Et samlet musikk- og kulturliv vil ha en sterkere stemme lokal, enn hvert enkelt lag for seg (ref. Musikkrådet). Vi ønsker at rådet skal være høringsinstans og veileder for kommunene i saker som vedrører det lokale frivillige kulturlivet, på lik linje som kommunale idrettsråd.***

Forslag til tiltak i strategien

- Krav til medvirkning i utforming av kommunale planer for kulturfrivillighet og kulturarenaer i hver enkelt kommune
- Systematisk medvirkning i utforming av regelverk og tilskuddsordninger, både sentralt, regionalt og lokalt, uansett hvem som er tilskudds forvalter.
- Medvirkning fra kulturfrivilligheten ved tildeling fra spillemidlene, både i Kulturrom og for regionale midler – og for eventuelle enkelt-tildelinger til tiltak og organisasjoner
- Medvirkning fra kulturfrivilligheten i utforming av formål og forskrift for bruk av spillemidler til kultur
- Kulturfrivillighetens krav til egnede lokaler for ulike kulturuttrykk legges til grunn når skole, kulturbygg og andre kommunale arenaer utbedres og bygges
- Drifts- og aktivitetstilskudd forvaltes som hovedregel av kulturfrivillighetens paraplyer
- Lokale kulturråd opprettes i alle Norges kommuner, og skal delta i prosesser om:
 - Kommunale delplanprosesser og oppfølging av vedtatte kommunale planer
 - Kommunale budsjettprosesser
 - Konkrete politiske saker knyttet til kulturfrivillighetens rammevilkår»

5. Samspill mellom den profesjonelle og frivillige kulturen

Utfordringer

Silo-tenkning, som i dag hindrer tilskudd til samarbeid mellom profesjonelle og amatører, mellom ulike kommuner, mellom aktører i ulike sektorer. Kulturfrivilligheten er et spleiselag av aktører, ressurser, tilskudd og offentlige forvaltningsnivåer. Disse må spille hverandre gode, ikke skilles fra hverandre. Et eksempel er Kulturskolen, som er et lovpålagt ansvarsområde for kommunene. Det varierer sterkt i hvilken grad lokaler som Kulturskolen disponerer åpner for at deres egne elever kan bruke de samme lokalene når de utøver de samme aktiviteter som del av frivillige orkestre, band, korps og kor.

Korps – en symbiose mellom det frivillige og profesjonelle

Korps representerer både bredde og topp, i alt fra skolekorps til elitekorps. Elitekorpsene har et nedslagsfelt som de proffe, men havner midt imellom på flere tilskuddsordninger. Så hva definerer det profesjonelle kulturliv og hva definerer det frivillige kulturliv?

Korpsbevegelsen er en symbiose mellom det frivillige og det profesjonelle. Korpsene samhandler med dirigenter, instruktører, kulturskole, musikere, komponister, konsertarrangører, kulturhus og en hel rekke andre profesjonelle aktører. Et rikt tilgjengelig profesjonelt kulturliv er en berikelse for korpsene, og korpsene er en viktig oppdragsgiver for det profesjonelle kulturliv. I tillegg er elitekorpsene en solid ressurs i sine lokalmiljøer, og drifter på et høyt profesjonelt nivå både som konsertaktører og konkurrerende korps.

Muligheter

Tilskudd må tillate finansiering fra flere kilder, og samarbeid både mellom profesjonelle og frivillige, og mellom ulike kommuner og arrangører. At et tiltak henter ressurser fra flere tilskuddsordninger er ikke dobbeltfinansiering – kulturfrivilligheten overlever nettopp på et lappeteppes av ressurser: Ulike tilskuddsordninger, amatører og profesjonelle, lokale og sentrale ressurser i sine organisasjoner.

Skolens, kulturskolens og kulturhusets lokaler må legge til rette for at både profesjonelle og frivillige kulturaktører får gode arbeidsvilkår og kan virke hver for seg og samme.

Forslag til tiltak i strategien

- Bygge ned hinder for samarbeid i tilskuddsordninger
- Rigge regionalt kulturfond slik at samarbeid – både mellom profesjonelle og frivillige, mellom kommuner og mellom kulturuttrykk – favoriseres
- Åpne kulturhus og kulturskoler for frivilligheten

6 Regionale kulturfond

Formål

Regionale kulturfond skal styrke regionalt kulturliv ved å støtte tiltak der frivillige og profesjonelle kulturaktører står sentralt og gjerne i samarbeid, med mål om et økt kulturtilbud og et mer sammensatt publikum.

Hensikten med regionale kulturfond bør i første rekke være å styrke de ulike aktørene i det lokale og regionale kulturlivet, med mål om å skape og formidle mer kulturaktivitet og gi flere tilgang til å delta. Regionale kulturfond vil også kunne bidra til å styrke den regionale kulturpolitikken. Det bør være en forutsetning for satsingen at man både får et større kulturtilbud og når et mer sammensatt publikum.

I de fleste kommuner eksisterer det ikke helprofesjonelle ensembler eller institusjoner. Her vil det å legge til rette for flere samarbeid mellom profesjonelle og frivillige kunne bidra til kunstnerisk utvikling, kompetanseutvikling, profesjonalisering og et bredere publikum. Over tid gir slike samarbeid også mulighet for utvikling av ferdigheter og talent hos unge utøvere på vei mot en profesjonell karriere.

Ved å være en finansieringskilde som muliggjør mer samhandling mellom profesjonelle og frivillige aktører, vil regionale kulturfond bidra til å styrke både det frie feltet, det profesjonelle og breddekulturen – og skape nye muligheter i skjæringspunktene. Her vil det blant annet være mulig å stimulere til innovasjon, utvikling og grønn omstilling.

Innretting av fondene

Det er et viktig premiss at midlene i de regionale kulturfondene forvaltes regionalt og er uavhengig av andre finansieringskilder for kulturlivet. Fondene skal være et supplement til og kunne spille sammen med eksisterende ordninger. Det er vesentlig å sikre god forankring blant målgruppene for ordningen, samt å sikre at midlene ikke erstatter annen finansiering til kulturlivet. Det må være rom for å tilpasse ordningen til hver enkelt regions behov og særegenheter. Om man i utgangspunktet skal legge opp til ett regionalt kulturfond i hvert fylke, etter modell av regionale forskningsfond, eller bør ha en håndfull fond, slik som for eksempel de regionale filmfondene er innrettet, bør avgjøres i dialog med fylkeskommunene samt målgruppene som midlene skal nå frem til.

I forvaltningen av fondene bør det oppnevnes fordelingsutvalg bestående av representanter som har god kunnskap om kunstfeltene og aktørene i målgruppen, og som har inngående kunnskap om kulturlivet i regionen. For å sikre dette kan det være formålstjenlig at nasjonale kulturorganisasjoner, gjennom sine regionale strukturer, har innflytelse på hvem som sitter i utvalgene. Det kan gjøres ved at disse oppnevner utvalgene, eller at de innstiller representanter, mens selve oppnevningen skjer av fylkeskommunene. Fylkeskommunene og representanter fra kommunene bør være involvert i ordningen for å kunne se regionale kulturfond i sammenheng med eksisterende ordninger.

Utvalget bør ha som oppgave å beslutte fordeling av midler. En form for saksbehandling av søknader vil selvsagt være nødvendig. Den kan gjøres av fylkeskommunene eller delegeres til regionale kulturorganisasjoner med tilstrekkelig oversikt, forankring og legitimitet. Det er viktig at det drives en profesjonell fondsforvaltning, men at ordningen ikke blir mer byråkratisk enn nødvendig.

Forslag til tiltak i strategien

- Regionale kulturfond bør forvaltes av fylkeskommunene, i samarbeid med kulturlivets representanter
- Fondene må finansieres av friske, statlige midler – ikke belastes spillemidlene
- Fondene bør forbeholdes aktiviteter og aktører som arbeider for kompetanse og samarbeid, enten mellom profesjonelle og frivillige aktører, ulike kulturytringer eller på tvers av kommunegrenser

Kulturalliansens forslag til tiltak, tilskudd, satsinger og endringer:

Egnede lokaler for det kulturuttrykket som tilbys og utøves

- Kulturlov: Bestemmelser om at kommunen må ha en plan for kulturarenaer og andre arenaer som kulturlivet bruker, med prioritering av framtidig innsats basert på kulturlivets behov i kommunen. Planen skal utvikles i samarbeid med det frivillige kulturlivet, og basere seg på standarder for egnede arenaer for de ulike kulturuttrykket.
- Der det søkes statlige tilskudd skal tiltaket være forankret i kommunal plan for kulturarenaer
- Der det søkes statlige tilskudd må det komme klart fram hvilke kulturuttrykk arenaen skal bli bedre egnet for
- Frivilligheten sikres tilgang til kommunens lokaler, og at kommunen har oversikt over hva deres lokaler er egnet til, dette gjelder både skoler, kulturhus og andre arenaer kommunen eier
- Krav til at kommunale kulturhus gir en viss andel tid til kulturfrivilligheten, og at inntjeningskrav må tilpasses dette.
- Finansiering av egnede kulturarenaer må bli neste prioritet når spillemidler fordeles, slik idrettsarenaer nå har vært prioritert i en del år
- Momskompensasjon til kulturarenaer må innføres på like linje som til idrettsbygg

Forutsigbare tilskuddsordninger for drift og aktivitet og arenaer

- Kulturens andel av spillemidlene må formåls- og forskriftsfestes
- Fordeling av spillemidler gjøres i medvirkning fra det frivillige kulturliv
- Kulturens andel av spillemidlene må forbeholdes tiltak som stimulerer det frivillige kulturlivet, spesielt arbeidet for mer egnede lokaler
- Kulturens andel av spillemidlene må økes
- Momskompensasjon og Frifond er enkle, byråkratiske ordninger som fungerer godt
- Momskompensasjon til kulturarenaer må innføres på like linje som til idrettsbygg
- Statlige tilskudd må så langt det er mulig samles i brede ordninger der det er lett å søke, og forvaltes av frivillighetens paraplyorganisasjoner
- Driftsmidler bør fordeles etter klare, rettferdige regler basert på demokratisk oppslutning og utbredelse
- Statlige midler som forvaltes regionalt må forutsette forankring i plan for kommunes kulturliv gjennomføres med medvirkning ved tildelingsutvalg med nærhet, dialog og kompetanse på målgruppene
- Hvis Kulturdirektoratet skal forvalte midler til frivilligheten, må de utvikle kompetanse om frivillig sektor, og bruke tildelingsutvalg fra sektoren
- Midler til opplæring må økes, og regelverk gjennomgås med sikte på forenkling

Tilrettelegging for inkluderende rekruttering,

- Styrking av bevilgninger til voksenopplæring
- Lempe på krav til rapportering og registrering for opplæringstilskuddet
- Lette dokumentasjonskrav for tilretteleggingstilskuddet
- Vurdere om studieforbundene skal være forvaltere av ulike inkluderings-tilskudd
- Gjennomføre evaluering av delingen av studieforbundsordningen
- Stimulere til at frivilligheten får en plass i skolefritidsordninger, slik at fellesskolens trygge arena blir en introduksjon til kulturfrivilligheten

Systematisk medvirkning i utforming av regelverk, tiltak og tilskudd

- Krav til medvirkning i utforming av kommunale planer for kulturfrivillighet og kulturarenaer i hver enkelt kommune
- Systematisk medvirkning i utforming av regelverk og tilskuddsordninger, både sentralt, regionalt og lokalt
- Medvirkning fra kulturfrivilligheten ved tildeling fra spillemidlene, både i Kulturrom og for regionale midler – og for eventuelle enkelt-tildelinger til tiltak og organisasjoner
- Medvirkning fra kulturfrivilligheten i utforming av formål og forskrift for bruk av spillemidler til kultur
- Drifts- og aktivitetstilskudd forvaltes av kulturfrivillighetens paraplyer
- Lokale kulturråd opprettes i alle Norges kommuner, og skal delta i prosesser om:
 - Kommunale delplanprosesser og oppfølging av vedtatte kommunale planer
 - Kommunale budsjettprosesser
 - Konkrete politiske saker knyttet til kulturfrivillighetens rammevilkår»

5. Tiltak for å bygge ned hindringer for samarbeid mellom profesjonelle og frivillige aktører,

- Rigge regionalt kulturfond slik at samarbeid – både mellom profesjonelle og frivillige, mellom kommuner og mellom kulturuttrykk – favoriseres
- Åpne kulturhus og kulturskoler for frivilligheten
- Bygge ned hinder for samarbeid i tilskuddsordninger

6. Regionale kulturfond

- Regionale kulturfond bør forvaltes av fylkeskommunene, men etter prioriteringer fra kommunene, og i samarbeid med kulturlivets representanter
- Fondene må finansieres av friske midler – ikke belastes spillemidlene
- Fondene bør forbeholdes aktiviteter og aktører som arbeider for kompetanse og samarbeid, enten mellom profesjonelle og frivillige aktører, ulike kulturytringer eller på tvers av kommunegrenser